N^o^. 23. Donderdag 6 Juni 1918. 18de Jaargang.

# HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

# OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST";
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.





## De aanstaande Kamer-verkiezingen.

In de vereeniging „Oost en West" hebben verschillende leden te kennen gegeven, dat zij gaarne gezien hadden, dat de vereeniging ook de gelegenheid zou waargenomen hebben, om voor de a.s. verkiezingen een lijst van candidaten op te stellen, van wie men, op grond van hunne bekendheid met Ned.-Indië, met reden kon verwachten, dat zij de geringe belangstelling in de Staten-Generaal voor onze koloniën, waarover zoo velen zich beklagen, zouden verlevendigen. Van andere zijde werd gemeend, dat „Oost en West", welke vereeniging het algemeen belang van Ned.-Indië wenscht te behartigen, en den band te bevestigen tusschen Nederland en Indië, en daarom steeds getracht heeft zich verre te houden van het terrein, waar verschil van geestesrichting tweedracht of scheiding zou kunnen brengen, bij het streven om samen te werken in het belang van Indië, door zich te bemoeien met de politieke verkiezingen, gevaar ging loopen van haar vrij en onafhankelijk karakter tegenover alle partijen in de waagschaal te stellen.

Dat neemt niet weg, dat wij instemmen met hen, die in de Staten-Generaal meer plaats willen zien ingeruimd aan personen, van wier toewijdende belangstelling voor Oost- en West-Indië men verzekerd kan zijn. In dat verband hebben wij uit de dezer dagen openbaar gemaakte candidatenlijsten voor de leden van de Tweede Kamer aangestipt de namen van hen, van wie wij meenen te weten, dat zij door een verblijf of een werkkring in de tropen of door bepaalde studie, meer in het bijzonder met Indië bekend zijn. Zij volgen hieronder, terwijl wij ons aanbevolen houden voor aanvulling of verbetering, wanneer wij een verzuim of vergissing mochten hebben begaan. Zij zijn dan:

K. H. H. VAN BENNEKOM.
W. H. BOOGAARDT.
Mr. D. FOCK.
F. FOKKENS.
Ir. W. B. VAN GOOR.
Dr. J. H. GUNNING.
G. P. v. HECKING COLENBRANDER.
Prof. Mr. J. E. HEERES.
Douairière Gravin A. P. N. VAN HEERDT TOT EVERSBERG, geb. Quarles van Ufford.
P. J. F. VAN HEUTSZ.
A. W. F. IDENBURG.
Dr. Z. KAMERLING.
F. M. KNOBEL.
Dr. C. LELY.
Mr. S. A. NEDERBURGH.
G. NIJPELS.
H. B. VAN RHIJN.
Ir. B. VAN RHIJN.
Ir. R. A. VAN SANDICK.
J. SIBINGA MULDER.
Mr. H. SMEENGE.
H. Z. ZEGERS DE BEIJL.

*Het Dagelijksch Bestuur van „Oost en West".*

## Prof. Steinmetz over Japan's verraderlijke en hebzuchtige neigingen.

Wij ontvangen een schrijven van een der meest belangstellende leden van de vereeniging „Oost en West", waarin deze zijne groote verbazing, en verontwaardiging te kennen geeft over de vermelding in het „Koloniaal Weekblad" van 23 Mei van een bijdrage van Prof. Mr. S. R. Steinmetz in *De Toekomst*, getiteld: *De toekomst van Ned.-Indië*.

Van die bijdrage wordt melding gemaakt in de rubriek: *Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht* ...... een rubriek, die bestemd is om geheel onpartijdig, zonder teekening van eigen kleur of openbaring van eigen gevoelen door den samensteller dier rubriek, de aandacht te vestigen op gedrukten, of op in verschillende tijdschriften voorkomende bijdragen, betrekking hebbend, meer of minder rechtstreeks, op Ned. Oost- en West-Indië. Al wordt *De Toekomst* beschouwd als een sterk gekleurd, eenzijdig Duitschgezind tijdschrift, laat dan het onzijdig standpunt, waarop *Oost en West* zich gaarne stellen wil, toe om een bijdrage betrekkelijk Indië onvermeld te laten, omdat het is opgenomen in een zich in bepaalde richting sterk uitsprekend tijdschrift? Echter de steller van die rubriek staat daarbij voor de moeielijke taak, bovenal te vermijden, dat hij den lezer den indruk te weeg brengt, dat hij behoort tot of aan den kant staat van den persoon, wiens bijdrage of geschrift hij noemt.

De bijdrage van Prof. Steinmetz nu vertelt niets nieuws of aangrijpends. Het is een afgezaagd, reeds jarenlang behandeld thema over de spionnage in Ned.-Indië door Japanners. Het is de kleingeestige schuwheid voor den vreemdeling, dien men liefst buiten de deur zou houden, of lukt dit niet met goed fatsoen, dan onze kostbaarste voorwerpen voor zijn oog en mogelijke begeerlijkheid verborgen houden. Het is een uiting van den echten Jan Salie-geest, die het liefst rustig in zijn hofje onopgemerkt blijft.

Spionnage, het is aan de orde van den dag. Wie wordt er heden ten dage niet van verdacht? En, helaas, er is veel reden toe, van binnen als van buiten. Mag dit euvel ons echter verleiden, kleinhartig te zijn en geheel ons zelfvertrouwen te doen verliezen? Laten wij gedekt zijn, zooveel dit mogelijk is, tegen struikrooverij, maar laat het ons nooit er toe brengen, om tegenover den vreemdeling de deugd der gastvrijheid te verwaarloozen, om den vreemde door een wantrouwende houding tot vijand te maken. Laat hem zien, dat wij ons land goed besturen, dat het een weldaad kan heeten, te verblijven in een gebied der Nederlandsche regeering. Laat in de eerste plaats het landvolk, de inboorling, dit beseffen, zoo dat de vreemdeling hem zulk een bestuur, zulk een regeering zou kunnen benijden. Laat onze politiek in Azië van dien aard zijn, in de eerste plaats, dat wij er het vertrouwen en de genegenheid hebben van de bevolking van Ned.-Indië, dat wij dit deel van Azië opvoeren tot een staat van ontwikkeling en van welvaart, waardoor het bij de opleving van Indië eene plaats in Azië inneemt, welke maakt, dat de andere Aziatische rijken, met name ook Japan, niet anders dan een welwillende, vriendschappelijke, samenwerkende verhouding wenschen.

Verdachtmaking van onze regeering en openlijke uiting van vrees voor het verlies onzer koloniën door struikrooversneigingen van Japan, in de toekomst nog gesteund door Engeland en Amerika, zooals in de bijdrage van prof. Steinmetz gelezen wordt, rechtvaardigen op zich zelve de verontwaardiging van ons belangstellend lid.

## Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

### De bevloeiing der Tjihea-vlakte.

In *De Loc.* vinden we dienaangaande een en ander vermeld.

De *Tjihea*-vlakte, ingesloten door de *Tjitaroem*, de *Tjisokan* en de afvoerleiding van laatstgenoemde rivier naar het Oosten, tusschen *Tjirandjang* en *Radjanandala* gelegen, is berucht wegens de daar heerschende malaria en bekend doordat de bodemproductie er te wenschen overlaat.

Beide euvelen, veroorzaakt door te veel stilstaand water, zullen bestreden worden, zoodat het aantal

broedplaatsen der muskieten zal verminderen en de verzuring van den bodem tegengehouden worden.

Tot nu toe kreeg de bevolking zooveel bevloeiingswater als ze wilde, zelfs de sawahs, welke niet bebouwd werden, kregen water.

Voor een practische waterverdeeling zal de Tjiheavlakte in zes complexen verdeeld worden, waarvan er telkens drie, die op eenigen afstand van elkaar gelegen zijn, bevloeid worden, zoodat de bewoners van de niet bevloeide complexen op de andere kunnen gaan werken, zonder dat ze groote afstanden behoeven af te leggen.

Het doel is om gedurende een deel van het jaar elke sawah droog te laten liggen, zoodat de grond kan uitzuren en de broedplaatsen van muskieten in aantal zullen verminderen.

Als de hoofden en dessabesturen de bevolking goed van het nut der te treffen maatregelen weten te doordringen, zal ze in haar eigen belang er ongetwijfeld de hand aan houden.

Een tweede verblijdend feit is, dat de landbouwleeraar te Bandoeng de bevolking van bedoelde vlakte uit den waan geholpen heeft, dat op haar gronden geen tweede gewassen konden worden geplant.

Nabij de dessa *Djati* heeft bedoelde landbouwleeraar een in onbruik geraakte, tot rawa geworden sawah, nadat deze gedraineerd was door afvoersloten, beplant met *katjang soeoek* en suikerriet o.a., en beide gewassen willen er goed groeien.

Een aanvraag om een concessie voor de oprichting van een suikerfabriek moet reeds in zee zijn. Het verzoek moet kans hebben om toegestaan te worden ondanks het verbod om in de Preanger een suikerfabriek op te richten — welk verbod verband houdt met de vrees, dat de sereh-ziekte in het bibit zal sluipen, welke in dit gewest op groote schaal verbouwd wordt — daar het hier een vrij geisoleerd gebied betreft.

**Technicum of technische hoogeschool.**

Eenigen tijd geleden trachtte *J. C. H.* in dit blad aan te toonen, op grond van het aantal geslaagden in de eindexamens der H.B.S.-en in Indië, dat een hoogeschool in onze overzeesche gewesten, vooralsnog geen reden van bestaan had. Van verschillende zijden, zoowel in Nederland als in Indië, werd die bewering aangevallen. Ook alweer op grond van cijfers hebben anderen trachten te betoogen, dat de tijd voor het stichten van een hoogeschool in Indië reeds aangebroken is, en de laatsten juichten bij de gedachte, dat er weldra een Technische Hoogeschool zou verrijzen.

De in deze rubriek onlangs meegedeelde onthulling van „*De Indiër*" zal wellicht die hoop eenigszins hebben doen verflauwen, maar zeker is het, dat verschillende plaatsen in Indië zich reeds nu de eer of het voordeel betwisten om de toekomstige hoogeschool binnen hare paggers te huisvesten.

Naar aanleiding van een en ander heeft de *Preanger Bode*, zooals *De Loc.* meldt, nog eens het advies ingewonnen van menschen, die met kennis van zaken konden oordeelen en die als hun meening te kennen gaven, dat een Hoogeschool in Indië nog niet bestaan kan.

Immers, gesteld, dat men beginnen zou met de opleiding voor civiel en werktuigkundig ingenieur en voor geologie en chemie, zoo zou men daarvoor een 20 à 25 professoren noodig hebben, die voor de algemeene wetenschappen er bij geteld.

In Indië zou men misschien een 5 of 6 geschikte krachten kunnen vangen, doch de overige zouden uit Holland moeten komen, dat zelf schaars voorzien is. Daarenboven zullen weinig hoogleeraren op een leeftijd van 45 à 50 jaar lust hebben om naar het warme Indië te trekken, waar ze hun wetenschappelijk milieu zullen missen, tenzij ze door een buitensporig hooge betaling verlokt worden. Het geheele aantal zal men echter ook dan niet krijgen.

„Wil men hier een hoogeschool, gelijkwaardig aan Delft, dan kan men niet schipperen met de eischen. Het eind-examen H.B.S. zal dus als fundament genomen moeten worden.

Nemen we de Hollandsche statistieken tot grondslag, zien we na, welk percentage der jongelui na het eind-examen naar Delft gaat, dan zou dit cijfer, toegepast op het aantal, dat hier van de H.B.S. komt, jaarlijks vijf studenten voor de hoogeschool opleveren!"

Meer H.B.S.-en is daarom de eisch van de tegenstanders.

„Zelfs voorstanders van een technische hoogeschool konden niet verder met hun plannen komen dan de oprichting van één enkele faculteit."

Ligt het in het voornemen, om in Indië een technicum op te richten, zoo is het een fout een bepaalden opleidingsvorm te willen opvijzelen met mooie titels.

Zijn de leerlingen, afgeleverd door de middelbare technische school of het technicum, geen ingenieur in de volledige Hollandsche beteekenis van het woord, noemt hen dan geen „Indische" ingenieurs.

„Indisch" dokter, „Indisch" rechtsgeleerde, „Indisch" ingenieur, op deze wijze wordt aan „Indisch" steeds meer de gedachte verbonden van halfslachtig, minderwaardig en gebrekkig.

Geeft den titel, dien de betrokkenen met eere kunnen dragen, die aangeeft, wat zij zijn.

Wij wenschen geen Ersatz-hoogeschool en Ersatzingenieurs. Het geheele Indische Ersatz-systeem kweekt slechts ontevredenheid, omdat het zoo gemakkelijk met het beruchte en veel misbruikte begrip „achteruitstelling" wordt verbonden.

Indien dadelijk ronduit gezegd was, wat men met de „hoogere technische opleiding" bedoelde, zou wellicht de reactie minder fel zijn geweest.

Thans is de surprise velen tegengevallen, terwijl zij toch een kostbaar en waardevol geschenk bevatte."

**Bevordering van de visscherij.**

De *Sumatra Post* deelt mee, dat, ten einde een meer intensieve bevissching van de Indische zeeën mogelijk te maken, besloten is, om de visschersbevolking in staat te stellen haar bedrijf ook in volle zee uit te oefenen. Nu moet ze het oogenblik afwachten, dat de vischscholen dicht genoeg bij de kust zijn, om ze te bemachtigen. Wil men dit doel echter bereiken, zoo zullen niet alleen de bedrijfshulpmiddelen voor dat doel geschikt gemaakt moeten worden, maar men zal ook de mogelijkheid moeten scheppen om motorvisschersvaartuigen en vischcarriers toe te laten. De aanleg van enkele kleine visschershavens in de belangrijkste visscherij-centra zal daaraan tegemoet komen. Zoo zal te *Pasongsongan* op Madoera een visscherijhaven aangelegd worden. Verder zal de Regeering rechtstreeks ingrijpen

## FEUILLETON.

### De overstrooming van Batavia.[1])

De heele kampong Pedjambon stond blank. Menschen liepen er tot aan de dijen in 't water, dieper de kampong in reikt het tot aan het middel.

Uit de Europeesche huizen aan den rand van de kampong werd huisraad weggedragen. Men was gewaarschuwd voor de bandjir, die om acht uur komen zou. Ook inlanders zag men met pakken beladen, uit het duister van den kampongrand door het donkere water baggeren. Er waren er nog zoovelen, die hunne huizen niet verlaten hadden, of er in terug gekeerd waren met have en goed, al was het water nog niet geheel weggezakt. Nu trokken ze naar de Willemskerk, de vele treden van de breede stoepen op, om een veilig onderkomen te zoeken. Overal lagen ze, in de portalen, onder de overdekking achter de kerk, in de groote ronde ruimte der kerkzaal, in de aangrenzende kamers. Familie naast familie, elk gezin op z'n vierkantje, zittende of liggende op matten. De *barang* diende tot scheidsmuur tusschen deze tijdelijke woninkjes. Kinderen liepen spelend door de groepen.

Vrouwen rommelden in hun kisten, zoekend naar kleeren, schikkend de in de haast bijeengeraapte eigendommen. Moeders met zuigelingen aan de borst lagen of zaten op de matjes. Geen geklaag was te hooren, zelfs zag men hier en daar echte *senèng*-gezichten. Wel werd druk gepraat. Nooit hoorden we in een Protestantsche kerk zooveel geroezemoes van luidpratende menschen.

Niets, dat wees op droefheid, groote smart. Maar toch, in een hoek van de consistorie-kamer, half in 't duister, lag een vrouw op een rottan-langestoel, van betere komaf, naar de kleeding te oordeelen. Een doek, een *sarong*, had ze over 't hoofd geworpen en zoo lag ze, sliep, of veinsde te slapen, schijnbaar onwillig om zich te toonen aan de nieuwsgierige blikken der langs haar heen drentelenden.

Even hadden we daar gestaan, toen een militair binnenkwam. Op een vraag van den politie-agent, die ons vergezelde, antwoordde hij, dat hij zocht naar een zuster van zijn vrouw, die pas bevallen was, en in de thans overstroomde kampong woonde.

Ze moest in de kerk gevlucht zijn. Hij vond haar niet. Een poos later zagen wij den man door den donkeren plas de kampong inwaden, tot z'n middel soms inzakkend, om de jonge moeder te zoeken, hoewel een der omstanders verzekerde, dat de vrouw er niet meer was, dat ze er uit was gedragen, toen het water een voet hoog onder haar ledikant stond.

Een vreemd schouwspel deed ons bij het weggaan even stilstaan om toe te kijken. Een der inlanders, die hun toevlucht hadden gezocht op het portaal achter de kerk, verrichtte, op z'n matje, z'n plichten als Mohamedaan. Een biddende volgeling van den profeet in een Christenkerk!

In de dwarsgangen tusschen Goenoeng Sahari—Tanah Njonja en Defensielijn v. d. B. en Boengoeran stond steeds veel water. In Gang Cornelius waadden de menschen tot over de knieën in het water.

Vele huizen van de Defensielijn, aan den kant van kampong Djawa en Kepoe (Kemajoran) stonden blank.

[1]) Overgenomen uit de „Java-Bode" van 15 Febr. j.l. Red.-Com.

door onderwijs te doen geven aan toekomstige visschers, terwijl ze voorlichting zal doen geven door ter zake kundige technische ambtenaren, die in Nederland opgeleid zijn en voor welk doel een zout- en een zoetwatervischvijver van 10 en 5 bouws aangekocht zijn.

Ten einde de noodige leiding te geven aan de binnenvisscherij, zal het thans beschikbare personeel (één adviseur en één deskundige) met nog 2 adviseurs uitgebreid worden.

Pogingen worden aangewend om te *Pegambiran*, nabij de hoofdplaats Cheribon, een onder Europeesche leiding staande Visscherijvereeniging op te richten, die zich ten doel stelt, door middel van fuiken of sero's op intensieve wijze het visscherijbedrijf uit te oefenen en de gevangen visch niet alleen te Cheribon te verkoopen, maar ook per spoor naar elders te vervoeren. Om de deelneming zoo algemeen mogelijk te maken, zal het bedrijfskapitaal gevormd worden door aandeelen van *f* 10.—.

### De Nederlandsch-Indische Veeartsenschool in de toekomst.

In de *Veeartsenijkundige bladen* is van de hand van Dr. H. J. Smit, leeraar aan de N.-I. V. S., een artikel over bovenstaand onderwerp geschreven, waarover de *Java-Bode* een en ander meedeelt.

Aangaande de ontwikkeling van de veeartsenijkunde in Indië wijst Schr. er op, dat het veeartsenijkundig staatstoezicht op het oogenblik staat in het teeken van de veeteelt. Het beoogt naast bestrijding der besmettelijke veeziekten vooral de uitbreiding en verbetering van den veestapel. ,,Het onvermijdelijk gevolg van die uitbreiding is, dat er meerdere individuën ontstaan, die aan ziekte onderhevig zijn. Om deze te genezen en voor ziekte te vrijwaren, zijn dus meer deskundigen noodig.''

Door het intensiever worden van het veeartsenijkundig staatstoezicht, zullen een grooter aantal ressorten van kleineren omvang ontstaan, die een grooter aantal personen voor de bediening er van eischen.

Daar door de verbetering de individueele waarde der dieren stijgt en ze een kostbaarder bezit worden, zal de eigenaar eerder dan tot nu toe het geval was, een geneeskundige raadplegen.

,,De meerdere waarde van het dier brengt met zich een verlangen naar meerderen waarborg, naar minder persoonlijke risico. Dus zal het verzekeringswezen toenemen en dat dwingt op zijn beurt den verzekerde weer tot tijdig inroepen van geneeskundige hulp.''

Door de opkomst der hygiëne zullen de locale raden steeds meer gedwongen zijn hun aandacht te schenken aan vleesch- en melkkeuring, zoodat in de toekomst nog tal van diergeneeskundigen noodig zullen wezen, die in de volgende rubrieken zullen te verdeelen zijn:

1°. Hygiënisten, te verdeelen in bestrijdings-veeartsen (de tegenwoordige gouvernements-veeartsen en adjunct-idem) en keurings-veeartsen voor vleesch- en melkkeuring.
2°. Zoötechnici, zich uitsluitend bezig houdende met veeverbetering en economie.
3°. Particuliere veeartsen voor de behandeling van zieke dieren.
4°. Militaire paardenartsen.
5°. Zij, die een wetenschappelijke loopbaan volgen in het laboratorium of bij het onderwijs.

Door het streven der regeering om steeds meer van inheemsche krachten gebruik te maken, zal het aantal Europeesche veeartsen zich weinig meer uitbreiden, het aantal Inlandsche daarentegen zooveel te meer.

Moet het aantal abituriënten van de Indische Veeartsenschool dus aanmerkelijk toenemen, zoo rijst de vraag, of de tegenwoordige plaats van vestiging geen onoverkomelijke bezwaren voor een normalen ontwikkelingsgang zal opleveren. Schr. meent, dat dit het geval zal zijn èn wat betreft de leeraren èn wat de leerlingen aangaat. De eersten zullen te Buitenzorg steeds meer het gemis aan contact voelen met den medicus, hetgeen alleen verkregen kan worden in een middelpunt van medische instellingen, zooals Weltevreden dat biedt in zijn beide geneeskundige laboratoria en de Stovia.

De leerlingen, wier aantal steeds zal toenemen, zullen te Buitenzorg niet den overvloed van studiemateriaal vinden, dien een groot bevolkingscentrum oplevert. ,,Dat materiaal omvat in de eerste plaats het klinische. Hoe meer patiënten een kliniek bezoeken, hoe grondiger de daar opgegaarde kennis zal wezen.

Verder eischt de vleeschkeuring veel meer verscheidenheid van materiaal dan Buitenzorg ooit kan leveren.''

Schr. geeft den raad om bij de eerste de beste gelegenheid de school over te brengen naar het voor haar aangewezen centrum Batavia, waartoe de gelegenheid zich zal voordoen, wanneer het Instituut Pasteur naar Bandoeng overgeplaatst wordt, daar de dan vrij komende localiteit zeer geschikt zou blijken voor een veearstenschool. Het Departement van Landbouw zou zeker aanstonds beslag leggen op de te Buitenzorg vrij komende gebouwen.

## Suriname.

,,*De West*'' van 22 Februari geeft ,,een terugblik op 1917'', waaraan wij het volgende ontleenen:

,,Het jaar 1917 opende onder vrij gunstige vooruitzichten. Dank zij de hooge marktprijzen, vooral in Europa, was de landbouw in 1917 vooruitgegaan. Na de depressie van voorgaande jaren, hadden weder verschillende ondernemingen winsten gemaakt, en men hoopte op hetzelfde in 1917.

De moeilijkheden hebben zich echter in dat jaar dermate opgestapeld, dat de toestand van den landbouw in plaats van gunstig, nu bepaald critiek is geworden.

De voornaamste reden daarvan is het gebrek aan gelegenheid tot verscheping naar Europa. Op dit oogenblik ligt in de kolonie duizend ton koffie opgeslagen, ter waarde van een millioen gulden. In Amerika is voor dit artikel geen prijs te maken, zóó zelfs, dat een Surinaamsch koopman onlangs koffie invoerde uit Amerika, omdat hem die goedkooper kwam te staan, dan wanneer hij het artikel in de kolonie kocht.

Kan koffie lang bewaard worden, met cacao is dit niet het geval. Men moet noodgedwongen dit product, waarvoor in Europa fancy-prijzen te maken zijn, tegen lage prijzen verkoopen in Amerika. Het suikergebrek in Amerika, waardoor de bereiding van chocolade stremming ondervond, deed de aanvraag inkrimpen en drukte de prijzen nog meer neer.

Men zegt, dat in dit opzicht eenige verbetering is

---

Een sombere nacht, waarin rondwaarde luguber de dood.

Op de daken, tegen de vensters, onheilspellend gekletter van den stortregen. Het helle gaslicht werpt uit het warme vertrek door de ruiten een stralenbundel naar buiten, verlichtend de groote droppels, die even zoovele parelen schijnen.

En door het regen-gespetter tallooze andere geluiden, gedempt of hard-somber, maar steeds laag grommend, zekere voorboden van een groot tragischgebeuren. Af en toe het gevoel van den wind door de reten van de recht-gesloten deuren en ramen, brengend een luchtstroom koud en guur. Hier en daar het gekraak van een tak, dan een doffen plons op den water-doordrenkten grond. Angstige dierengeluiden, instinctief hulpgeschrei; de paarden schuw, het gevaar voorvoelend, trappen de sluitboomen hunner stallen stuk en vluchten, vluchten weg in den somberen nacht, waarin rondwaarde luguber de dood.

Plots zwijgen alle stemmen uit de natuur. Een korte pauze; verschrikkelijk die stilte, want ze komt onverwachts. Ze wijst nog zekerder op een groote ramp, dan dat gekletter, gebruis en gerommel van te voren.

Een stilte......, neen toch niet, heel in de verte een geruisch als van het door den wind zacht-bewogen riet, een geruisch als van smetteloos witte, bruidsgewaden. Maar zij die ze dragen zijn bruiden van den dood. Straks komt hij ze opeischen, straks voert hij ze mee naar zijn lichtlooze gebieden...... en reeds kondigt hij zijn komst aan met een Valse Macabre.

Gestaag wordt duidelijker het geruisch, langzaam hoorbaarder steeds: Voor hen die deze stem meer hebben gehoord, beteekent zij de voorbode van de grootste verschrikkingen.

Gestaag wordt duidelijker een aanrollen uit de verte, een gebruis, een gegrom, een zieden, een koken, een rommelen oorverdoovend.

De regen valt met hernieuwde kracht neer, de wind rukt dof-loeiend boomen en huizen, en alles wat zich in zijn weg bevindt mee.

En overal klinken hulploos-klagend *tong-tong*-slagen.

Door de ruiten schiet naar buiten een heldere bundel gaslicht, divergeerend en gebroken door den neerplassenden regen. Maar voldoende nog, om flauw te overschijnen een stukje water-bedekte straat.

Vage silhouetten neergehurkt op de bermen. Gedempte gesprekken, droevig, tonen van berusting, van Oostersche berusting en hier en daar duidelijk een zucht: Allah Akbar'' ,,God is groot''.

Het zijn menschen uit de kampong, die redding zoeken, voor zich en voor het beetje goed, dat zij bezitten, en hun gedachten dwalen af naar de verlaten woningen, waarin nog glimmen de kolen, stille getuigen van den overrompelden avondmaaltijd.

De woning, die kort geleden nog werd gebouwd, van het geld, dat de padioogst had opgebracht de woning, waarop Kromo en Sarina trots zijn, omdat nieuw roode pannen beschermen tegen zon en regen... maar niet tegen de kali, die straks zijn rood bruine watermassa's over de dessa's heenbraakt, mee sleurend al, wat in den weg staat. Het vee wordt zooveel mogelijk de vrijheid gegeven: koeien, schapen, paarden, kippen, allen zoeken ze een veilig heenkomen, loeiend, blatend, in doodsnood. Dit is een helsch leven, een ondragelijk geluid.

Al hooger en hooger stijgt het water, hier en daar loopen de straten onder; de lagere kampongs zijn overrompeld. Nauw konden de kampongbewoners ontsnappen aan den alles-verstikkenden greep van het waterspook. Zij hebben beschutting gezocht, in hoogere streken.

In hoogere streken......, ach, droevig sarcasme, alsof het daar zoo veilig is alsof niet ook reeds daar

gekomen. Cacao staat echter locaal nog genoteerd op 50 à 52 cent per kilogram.

Een andere ernstige tegenslag voor den landbouw is het toenemend gebrek aan arbeidskrachten, door de stremming in de immigratie. Met een bloedend hart heeft men reeds op verschillende ondernemingen een gedeelte der cultures moeten abandonneeren. Niet alleen zijn er geen handen om het bestaande te onderhouden, doch zelfs voor den koffiepluk ontbreken de krachten. Alsof dit niet erg genoeg is, heeft het gouvernement — daartoe gedrongen door den voedselnood — aan de plantages den eisch moeten stellen om nog een deel van hun arbeiders aan de cultures te onttrekken, voor den aanplant van voedselgewassen. De maatregel is onvermijdelijk, maar noodlottig voor de cultures, waarvan de welvaart der kolonie in zoo hooge mate afhankelijk is.

Ook andere bedrijven ondervinden in toenemende mate hinder van den voortdurenden oorlogstoestand, met daaruit voortvloeiende belemmerden in- en uitvoer, stijgende prijzen, enz. Wordt de verwachting, dat 1918 het einde van den oorlog brengt, niet verwezenlijkt, dan wordt de toestand zeer critiek in de kolonie en is ernstige stagnatie in verschillende bedrijven te voorzien.

Het afgeloopen jaar rolde men er, zoo goed of zoo kwaad als het ging, nog doorheen, en had de fiscus zelfs een betrekkelijk niet ongunstig jaar. De gewone middelen brachten een paar ton meer op dan geraamd was. De *ups and downs* in de kolonie uiten zich gewoonlijk niet hetzelfde jaar in de opbrengst der middelen. In 1916, toen er vooruitgang was, bleven de middelen, hoewel flink stijgende, nog beneden de raming. Het loopend paar was er teruggang, maar bleef het accres aanhouden en overschreedt de opbrengst verre de raming.

Een lichtpunt is de bauxiet-industrie, waarvan deskundigen de beste verwachtingen blijven koesteren voor de toekomst. De grootsche opzet van dit bedrijf bracht nog al wat geld in omloop en bevorderde aldus de algemeene welvaart.

Een industrie, die ook de aandacht gevestigd houdt al kwam zij nog niet tot groote ontwikkeling, is de verwerking van mangrovebast voor looistof. De daarvoor opgerichte onderneming van den heer Hamel Hamelsmith aan de Coppename, blijft een zekere bedrijvigheid ontwikkelen. Vrij wat machinerieën zijn door haar aangevoerd, een flinke motorboot is in aanbouw; met groote ponten (die gesleept worden) wordt een geregeld verkeer met de stad onderhouden en onlangs vond de eerste belangrijke verscheping van de mangrovebast plaats, n.l. 32 ton.

Een ongekende toestand is in de kolonie ontstaan, door het vooruitzicht op hongersnood. Gelukkig neemt de rijstproductie gestadig toe (het afgeloopen jaar bedroeg de productie ruim acht millioen kilogram padi) zoodat wij mogen hopen spoedig, wat dit artikel betreft, onafhankelijk te worden van het buitenland."

Daarna geeft het blad een vergelijkend overzicht over 1916 en 1917 van de onderscheidene cultures en industrieën. Onze ruimte gedoogt niet, dit overzicht hier over te nemen. Wij schrijven daaruit slechts het volgende over:

„De koffie-productie blijft zich prachtig ontwikkelen. De productie op de plantages, vooral die welke over geld en arbeidskrachten voor een behoorlijk onderhoud kunnen beschikken, overtreft verre de raming, door dr. Cramer in 1911 gemaakt, betreffende de gemiddelde productie van Surinaamsche Liberia koffievelden, cijfers die destijds door Indische specialiteiten overdreven optimistisch werden genoemd.

Hadden de Surinaamsche plantages het afgeloopen jaar evenveel gelegenheid gehad koffie naar Europa te verschepen als in 1916, dan zouden schitterende winsten gemaakt zijn. De productie is ongeveer verdubbeld. Het uitvoercijfer wijst dit wel is waar niet uit, doch dit komt doordien eind December een onverscheepte voorraad van 8000 balen koffie aanwezig was."

* * *

Men schrijft uit het district Saramacca aan „*De West*" van 5 Maart:

„De Creolen landbouwers in dit district geven teekenen van nieuw leven. Zij willen zich in de productie van levensmiddelen niet laten overvleugelen door de Britsch-Indiërs, en zijn met ijver aan den gang. Verschillende vereenigingen worden gevormd tot onderlinge hulp en een daarvan heeft besloten om het geheel te stellen zonder gouvernements voorschotten."

* * *

Uit „*De West*" van 12 Maart:

„De verordening op arbeidsplicht heeft reeds den gewenschten preventieven invloed. Verschillende leegloopers beginnen een heenkomen te zoeken naar de districten, waar zij — willen zij op den duur eten — wel zullen moeten werken. Ook vele meiden, die het tot dusver overbodig vonden te werken, zijn ijverig zoekend naar een dienst."

Voor hen, die in Suriname gekant zijn tegen de „beperking van de burgerlijke vrijheid" door deze verordening, schrijven wij hier twee Reuterberichten van 23 Mei over, het eerste uit Albany, het tweede uit Washington:

1. In navolging van de maatregelen, die de gouverneurs van andere staten genomen hebben, maakt gouverneur Whitman bekend, dat van 1 Juni af aan de onlangs door de volksvertegenwoordiging van zijn staat aangenomen wet strikt de hand gal gehouden worden, volgens welke alle mannen tusschen de 18 en 50, die recht van lijf en leden zijn, verplicht zijn nuttig werk te verrichten. Het bezit van onafhankelijke middelen of groote inkomens mag geen verontschuldiging zijn om zich aan productieven arbeid te onttrekken.

2. Volgens de maatregelen, aangekondigd door den provost-marshall, generaal Crowder, zullen na den eersten Juni allen, die onder de wet op de aanvulling van de legersterkte vallen, te kiezen hebben tusschen werken en vechten. Dit geldt niet alleen voor menschen, die zonder werk zijn, maar ook voor al diegenen, welke een zoogenaamd „niet noodzakelijke" betrekking vervullen. Zij krijgen ander werk, of worden bij het leger ingelijfd. Spelers, sterrenwichelaars, menschen die karweitjes doen op de renbanen, enz., vormen een rubriek op de nieuwe lijst.

Evenwel zijn daar ook op vertegenwoordigd kellners, portiers, bedienden in societeiten, hotels en ook bedienden en klerken in winkels. Wie zijn werk niet voor nuttiger werk wil ruilen, wordt in dienst gesteld.

Men verwacht van dit plan, dat het tekort in arbeidskrachten bij den landbouw, den scheepsbouw en de munitiefabricatie zal worden opgeheven. Naar

de rollende, borrelende bandjir zijn stem heeft verheven, alsof ook niet reeds daar met sikkel en zandglas, de dood ze heeft bereikt, die arme vluchtelingen, die niets meer te verliezen hebben, dan het leven, het leven, dat gered moest worden, ten koste van alles.

Huiveringwekkend-hol klinken de tong-tong slagen, hulp-smeekend, maar hier is geen hulp te verwachten, hier schieten de menschen krachten te kort, kunnen alleen offers worden gebracht. geen offers worden voorkomen.

Daar bij de groote brug, dreigt een verschrikkelijk gevaar. Het water wordt in zijn razenden loop gestuit door een paar zware stoomstammen, die dwars voor de peilers liggen en die zoo de brug ondermijnen.

Het ijzeren gevaarte kraakt en beeft bij iederen nieuwen vloed, die met titanen kracht tegen de boomstammen beukt. Hoe de ramp te keeren? Een mensch zou hier veel onheil, en een onnoemelijke schade kunnen voorkomen. Maar het leven was er zoo goed als zeker mede gemoeid.

Beneden ziedt en kookt en borrelt en bromt de witgeschuimde massa. Machteloos staren de menschen naar beneden. Touwen en kabels waren er voor het grijpen, maar wie zou ze om de boomstammen durven slaan? Reeds tweemaal heeft een commissaris van politie luid zijn stem verheven, reeds tweemaal heeft hij een ruime belooning beloofd aan hem, die het wagen dorst. Neergehurkt aan de kanten beyond zich een dicht opeengepakte massa van-alles-beroofden.

Een panghoeloe, geheel in het wit, prevelt eentoonig zijn tooverspreuken. Voor de derde maal wil de commissaris roepen. Maar dit blijkt niet noodig te zijn. Langzaam staat op een forsche gedaante.

Bij het flikkerend licht van een stormlantaarn, blijkt het een jonge man te zijn; regelmatig zijn gelaatstrekken en van eenen Herculischen bouw. Hij is bijna geheel naakt, en antwoord op de hem gestelde vragen met een steriotyp „saja". Men bindt hem een dik touw om de lendenen en geeft hem een kabel mee, die hij moet trachten om de boomstammen te slaan. Plotseling is het stemmen geroezemoes gestaakt, zelfs de panghoeloe heeft opgehouden met prevelen.

Een zachte plons wordt gehoord, nettegenstaande het donderend lawaai daar beneden. Geen woord wordt vernomen onder de omstanders, allen luisteren in gespannen verwachting.

Het touw spant zich, de kabel wordt aangetrokken, hij ligt om de beide boomstammen heen. Net dat men den moedige ophalen wil, daar slingert het touw vervaarlijk, beneden hoort men een doffe smak. Men haalt op, maar het lijkt wel of men met een levenlooze te doen heeft. Zwaar gewond en buiten bewustzijn is de held. De boomen kunnen worden verwijderd, doch zal dit niet ten koste gaan van dat jonge, edele leven.

Hij wordt bij een geneesheer binnen gebracht; deze schudt het hoofd, de toestand is hoog-ernstig.

Het water is gezakt, de poreuze bodem heeft veel opgezogen, voorloopig is het directe gevaar geweken, maar nog zwaar-gezwollen staat de rivier. Het schijnt, dat er nog geen offers genoeg werden gebracht.

Machteloos, zieltoogend ligt in het hospitaal de moedige Inlander. Hij is nog slechts bij machte, op de aanbieding van een ruime belooning voor zijn gedrag, te stamelen „Geeft dat geld maar aan de velen, die alles verloren hebben."

Toen stierf hij.

Dit is één voorbeeld, er zijn er meer. De schade door den bandjir veroorzaakt is groot, de ellende nameloos.

mate het noodig is zal de lijst van niet noodzakelijke bedrijven worden uitgebreid.

Suriname is wel is waar geen oorlogvoerend land, maar men strijdt er tegen een gevaarlijken vijand... den honger.

* * *

Op een vraag door het lid der Tweede Kamer, den heer Ketelaar, op 17 Mei ingezonden, betreffende den duurtebijslag aan gepensionneerde Nederland-Indische landsdienaren en hun weduwen, heeft de Minister van Koloniën op 23 Mei geantwoord:

Krachtens Koninklijke machtiging zijn bij den Raad van State aanhangig gemaakt wetsontwerpen tot wijziging en verhooging voor het dienstjaar 1918 van het Iste hoofdstuk der begrooting van Nederlandsch-Indië, de koloniale huishoudelijke begrootingen van Suriname en Curaçao en het XIde hoofdstuk der staatsbegrooting, waarbij de noodige gelden worden aangevraagd voor de toekenning van den duurtebijslag aan de gepensionneerde Nederlandsch-Indische en West-Indische landsdienaren en hunne weduwen en weezen.

* * *

Reuter seint uit Washington:

„De Amerikaansche War Trade Board heeft besloten, vergunningen te verleenen voor den uitvoer van tarwe en meel naar Nederlandsch West-Indië en Curaçao. De toewijzing, welke aan de behoeften der eilanden zal tegemoet komen, zal van tijd tot tijd geschieden en het meel zal aan de Nederlandsche regeering worden geconsigneerd, ten einde een billijke verdeeling te verzekeren."

„Nederlandsch West-Indië en Curaçao". Laat ons hopen dat Suriname hieronder valt.

Een nader bericht van Reuter aan de N.R.Crt. van 4 Juni luidt o.m.:

De War Trade Board heeft eveneens faciliteiten verleend voor de verscheping van een lading meel uit Argentinië naar Nederlandsch Guyana, zulks boven de ladingen meel, welke reeds zijn toegestaan uit de Vereenigde Staten voor Ned. Guyana en Curaçao.

* * *

De Oost-Indische ambtenaar met verlof, P. Westra te 's-Gravenhage, laatstelijk controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, is voor een tijdvak van vijf jaren, ingaande met den dag van inscheping af, gesteld ter beschikking van den gouverneur van Suriname, ten einde in die kolonie te worden belast met de waarneming van de betrekking van sub-agent voor de immigratie, met dien verstande, dat de gouverneur bevoegd is zijn tewerkstelling zoo noodig of gewenscht op een vroeger tijdstip te doen beëindigen.

In verband met deze ter beschikkingstelling, vestigen wij de aandacht op de volgende opmerking van den heer *Sibinga Mulder*, bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1918 in de Tweede Kamer op 9 April (zie Handelingen blz. 2213):

„Maar of we contract-immigranten houden of vrije dito, de aanstelling van een agent-generaal, die hun taal kent, dus Hindostannie en Javaansch, zal een groote verbetering zijn en eenige kijk in het landbouwbedrijf zal daarbij tevens nuttig zijn voor de controle inzake de betaling van den arbeid. Dit plan van den Minister, dat ik opmaak uit de aanstelling van zoo iemand als adjunct-agent-generaal, juich ik van ganscher harte toe."

Het zou zeker van groot belang zijn, zoo de heer *Westra*, behalve het Javaansch, ook nog een der talen machtig was, die de Britsch-Indiërs in Suriname spreken. Wij nemen dit aan op gezag van den heer *Sibinga Mulder*. De tolken op het immigratiedepartement zullen niettemin niet gemist kunnen worden.

* * *

Uit een verslag in de *N. R. Ct.* van 27 Mei van de vergadering op 25 Mei door de Nederl. Botanische Vereeniging te Amsterdam gehouden, laten wij hier volgen, hetgeen de heer *H. J. van Eckeren* mededeelde over de ademwortels bij Symphonia globulifera:

„Deze plant, die behoort tot de familie der Guttiferen, is een ongeveer 20 M. hooge boom, voorkomend in trop. Amerika (o.a. in Suriname) en in West-Afrika. Hij is in Suriname vrij algemeen, groeit in moerassige bosschen langs de rivieren en is bij de inlandsche bevolking bekend onder den naam van Mane en Matakki. De stam levert een hars, die bij den scheepsbouw wordt gebruikt. Verschillend materiaal, vooral uit Suriname, dat zich bevindt in het herbarium van de Utrechtsche Universiteit, werd gedemonstreerd. De plant bezit, evenals verschillende andere moerasplanten, ademwortels. Merkwaardig is echter, dat dit z.g. kniewortels zijn, wat wel van sommige Mangroveplanten bekend was, maar niet van boomen, die in zoetwatermoerassen groeien. De wortels zijn bedekt met lenticellen, soms in kringen staande, soms onregelmatig over de oppervlakte verspreid. De anatomische bouw komt het meest overeen met die van de Amerikaansche mangrove-plant Laguncularia racemosa. De secondaire bast is sterk ontwikkeld en vertoont wijde intercellulairen en lysigeen ontstane holten (op tangentiale doorsneden vooral goed zichtbaar, zelfs met het bloote oog), die tot luchtkanalen worden. Zonder moeite kan door een stuk wortel geblazen worden, en wanneer het eene einde afgesloten is, komt de lucht in fijne belletjes uit de lenticellen te voorschijn."

Een afbeelding van een moeras met zulke wortels, in Suriname trompetterzwamp genoemd, vindt de lezer op Tab. III fig. 2 van Prof K. Martin's „*Westindische Skizzen*", Leiden 1887.

## WAT DE INLANDER ZEGT.

**Javaansche Deli-Kolonie.** De redactie van het om de veertien dagen verschijnend blad *Soeara Djawa* heeft zich gewend tot den administrateur van de onderneming *Soengei Parit* in de onderafdeeling Padang en Bedagei van de afdeeling Deli en Serdang en van dezen de bevestiging gekregen van het bericht, dat de onderneming 700 bouws beschikbaar heeft gesteld voor de vestiging van een Javaansche kolonie. De administrateur deelde nog mede, dat van de zich aldaar vestigende Javanen geen huur zal worden gevorderd, doch dat de niet voor eigen gebruik benoodigde *padi* aan de onderneming zal moeten worden geleverd tegen marktprijs. In het bouwen van huizen zullen de belanghebbenden worden tegemoet gekomen door de levering van atap, waarvan de kosten in payementen betaald kunnen worden.

**Holl. Mohamedaansche School.** De *Neratja* bevat een bericht uit Solo, volgens hetwelk aldaar een drietal onderwijzers, afkomstig van de Kweekschool, uit 's lands dienst zijn getreden en een Hollandsch-Javaansche school hebben opgericht, waar hetzelfde onderwijs zal worden gegeven als aan de Hollandsch-Inlandsche scholen en bovendien godsdienstonderwijs. Voorts zouden er plannen bestaan ook een Hollandsch-Mohamedaansche school op te richten.

**Jav. Nat. Congres.** Het bestuur van de vereeniging *Wedyo Poeoko* onder leiding van den heer D. van Hinloopen Labberton, heeft verscheidene vereenigingen en vooraanstaande personen uit de Javaansche wereld uitgenoodigd, om besprekingen te houden voor een aanstaand Javaansch nationaal congres. Dit congres zal ten doel hebben de Javaansche taal en letterkunde, alsmede het *Kawi* en het Sanskriet weder hoog te houden, te beoefenen en te propageeren, zoomede al wat leerrijks in die talen is voor de groote menigte bereikbaar te maken.

**De Volksraad.** Een „Inzender" in het weekblad „*Medan Boediman* vergelijkt den Volksraad bij een wajangvoorstelling, waarin de leden de rol vervullen van wajang-poppen en de Regeering die van *dalang*, terwijl *Kromo* toekijkt en niets van de zaak verstaat, doch slechts enkele bewegingen van de poppen ziet.

**Een Godslasterlijk artikel.** De *Sarekat Islam* hield te Soerabaja een vergadering om te protesteeren tegen een artikel van de hand van *Raden Marto Darsono* in het te Solo verschijnend Javaansche blad *Djawi Hiswara*, een artikel, dat heel wat opschudding in de Inlandsche wereld heeft veroorzaakt. Er waren een 4000 personen aanwezig, onder wie *Tjokroaminoto*, vertegenwoordigers van de *Centrale C. I.*, een afgevaardigde van de Kartinischool, afgevaardigden van Arabische vereenigingen te Tegal, Solo, enz. Velen voerden het woord onder wie *Tjokroaminoto* en bijna alle vertegenwoordigers van vereenigingen. Overal zouden protestvergaderingen belegd worden. Na afloop der vergadering werd geld opgehaald ter ondersteuning van de noodlijdenden te Trenggalek.

Bovengenoemd artikel is in den vorm van een samenspraak tusschen twee Javanen: *Marto* en *Djojo* geheeten, in welk gesprek eerstgenoemde o.m. gezegd heeft: „*sebab Goesti Kandjeng Nabi Rasoel itoe minoem tjioe A.V.H. dan minoem madat kadang kadang klèdèd djoega soeka.*" (Hetgeen beteekent, dat Mohamed jenever dronk en opium schoof, ook af en toe de klelet gebruikte d.w.z. het kleverige vuil, dat er na het rooken in de pijp blijft zitten). Een ongehoorde beleediging dus Mohamed en zijn 300 millioen aanhangers aangedaan. Een beroep werd gedaan op den Soenan, als beschermer en regelaar van den godsdienst, en gevraagd: of in zijn rijk op dergelijke wijze het geloof mag worden beleedigd? Op de vergadering werd besloten een request aan den Gouverneur-Generaal te zenden, waarbij gezegd, dat als vóór 7 April geen antwoord op hun request, waarin aangedrongen wordt, dat de regeering de schuldige lasteraars straft, ingekomen was, een beweging op touw zou worden gezet.

De Inlandsche journalist, die de geincrimineerde woorden schreef, verklaarde, dat hij daarmede niet den Profeet bedoelde, omdat hij anders zou hebben geschreven: „*Kandjeng Goesti Nabi Mohamed Rasoel Allah*". Nog te minder zou hij op den Profeet hebben kunnen doelen — aldus zeide hij — omdat jenever A.V.H. destijds nog onbekend was. Hij zou

met de gewraakte uitdrukking alleen van den mensch zelf hebben willen spreken. *(Bintang Soerabaja).*

**Dreigende Onrust.** De *Oetoesan Hindia* bevat een correspondentie uit de Bataklanden over de onrust, die dreigt te ontstaan in verband met de aan partikulieren toegestane erfpachtsperceelen. De bevolking, die vertrouwen begon te stellen in het welmeenen der Regeering door de verlichte belasting en heerendienstdruk,ziet nu plotseling een verkapte afpersing in het toestaan van hare gronden aan partikuliere ondernemers. Zij ziet in deze een nog zwaarderen druk dan de vroegere belasting. Een paar maanden geleden hebben de ingezetenen van Pangariboean en Sigotom reeds per telegraphisch request bij den Gouverneur-Generaal geprotesteerd tegen de toelating van de landheeren tot het land, onder bedreiging, dat zoo het Gouvernement niet genegen mocht zijn om deze toelating te verhinderen, onderteekenaars zelf tot die daad zouden moeten overgaan. Een dag of wat na het verzenden van het telegram raakte de koelieloods in brand en werden landheer en diens personeel van het land Pangariboean verdreven. Gelukkig heeft de landheer geen gebruik gemaakt van zijn vuurwapen, waarmede hij reeds gedreigd had; anders zou hij in stukken zijn gehakt, zooals men vroeger met wijlen Controleur Muller had gedaan. Op 21 Januari, een paar dagen na het opstootje, vervoegden zich ongeveer 1000 menschen uit Pangariboean en Sigotom bij den Assistent Resident van Taroetoeng, die er op aandrongen, dat de Assistent-Resident zou verhinderen, dat de landheer en zijn opnemer verder gingen met openkappen van de bosschen. Toen de Assistent-Resident de opgewonden massa trachtte te kalmeeren, verklaarden zij botweg eigen rechter te zullen zijn, wanneer de Assistent-Resident zijn macht niet wilde doen gelden om het werk van den landheer te verhinderen. Ook de bevolking van Pakoe (Taroetoeng) en Habinsaran (Nassau) verklaarden liever dood te gaan dan te dulden, dat de landheeren maar ongestraft in hun land gronden kwamen rooven. Schrijver vraagt waarom gronden in de Bataklanden worden afgestaan aan vreemdelingen zonder beraad met den Radja en de bevolking. Het Gouvernement heeft in deze streken Europeesche ambtenaren van het Boschwezen geplaatst en mantris, wier taak het zoogenaamd is de bosschen te beschermen tegen het omkappen door de bevolking. Niemand mag een boom omkappen in het woud, niemand zijn ladang uitbreiden zonder vergunning van het Boschwezen. De straf, die den overtreder dreigt, is niet malsch. Het heette, dat men verhinderen wilde, dat de bronnen en de wouden uitgeput zouden raken, waardoor de streek zou kunnen worden getroffen. Nu schijnt men niet alleen die bepalingen en voorzorgsmaatregelen vergeten te zijn, maar het Gouvernement zelf moedigt de landheeren aan en beschermt hen in hun streven om groote complexen van de bosschen om te kappen. De Bataklanden zullen dus gebrek aan water hebben, en de weigronden voor het vee zullen herschapen worden in schatbronnen van de Europeesche landheeren. Niet alleen boschen en weidegronden, doch ook eenmaal de tuinen en erven in de kampongs zullen worden geroofd uit de handen der bevolking, want reeds nu hebben zich een paar landheeren gevestigd in de kampongs van Pangariboean en Nassau. Als verontschuldiging voor die rooverdaad hebben de Europeanen steeds beweerd, dat de Batakkers zelf te dom en te lui zijn om hunne gronden naar behooren productief te maken. Als zij dom zijn, aldus besluit schrijver, behoeft dat geen verwondering te baren, want hunne leiders, hunne opvoeders, het Gouvernement, hebben er nooit aan gedacht landbouwscholen voor de Batakkers in deze streken op te richten. Waarom wordt niet eens een poging gedaan om deze menschen vertrouwd te maken met de op moderne leest geschoeide kultuur? Dat zij lui zijn moet beslist worden tegengesproken. Op de verbouwing van inheemsche producten zooals *menjan* (wierook) en koffie hebben de Batakkers zich toen met grooten ijver geworpen. Het eerste product vooral vindt zijn afzetgebied over geheel Java en Singapore. Schrijver voorziet grooter onlusten dan ooit te voren, wanneer het Gouvernement met de ijzeren vuist de exploiteerende heeren in deze streken blijft beschermen.

**Contractkoelies.** Te Medan werd door de S. I. een vergadering belegd, waarvoor een groote belangstelling bleek. Besproken werd het request aan de Tweede Kamer, betreffende de kontract-koelies. Besloten werd in deze richting krachtig werkzaam te zijn en alle andere vereenigingen op te roepen om eenzelfde actie te entameeren. De vergadering verklaarde zich te kunnen vereenigen met het request, dat o.m. verzocht om afschaffing van alle heerendiensten. Onder de Europeesche aanwezigen bevond zich ook de president van de A.V.R.O.S. In het algemeen werd geklaagd over de slechte loonen der kontract-arbeiders, de bedriegelijke voorspiegelingen, waaronder zij naar Deli gelokt worden. Ter sprake kwam ook de Simeloengoensche kwestie. Gevraagd werd om een request aan de Regeering te zenden ten einde de overplaatsing van den heer Tideman te voorkomen. Waar evenwel niet bekend is, of het conflict tot overplaatsing zal leiden, zal met de concrete daad gewacht worden. Toen een der aanwezigen den heer Tideman vader der Inlanders noemde, steeg een donderend applaus in de vergadering op. *(Sinar Sumatra).*

**Gekrenkte B.B.-ambtenaren.** Uit Balapoelang schrijft men aan de *Sinar Djawa*, hoe de opvatting is van sommige ambtenaren B.B., als zij zich gepasseerd gevoelen. In de dessa Doekoehtengah heeft het Gouvernement een complex gronden van 20 bouws aan de bevolking reeds ter ontginning toegestaan. Aan deze ontginning kan echter nog niet begonnen worden, omdat in het midden van dat complex zich een bosch van 15 bouws bevindt, waarin honderden apen en tientallen zwijnen genesteld zijn. De bevolking, welke niet over vuurwapens beschikt, kan deze beesten niet uitroeien. Daarom blijven de 20 bouws bouwgronden maar braak, omdat de schadelijke dieren toch den aanplant zouden vernietigen. De eenigste manier om het kwaad te weren, is de ontginning van het bosch, en daarom hebben vijftien dessabewoners die 15 bouws aangevraagd. Hieraan is nog niet voldaan. Het heet, dat de fout ligt bij het feit, dat de aanvraag rechtstreeks aan den Assistent-Resident van Tegal werd ingediend instede van door tusschenkomst van den wedono van Balapoelang. Mogelijk voelt het districtshoofd zich in zijn wiek geschoten en daarom kunnen de arme dessamenschen nu lang wachten op de vergunning.

## WAT DE CHINEES VERTELT.

**Hindoe-comité.** In de *Bintang Soerabaja* is overgenomen, wat *Hazam* schrijft over het hooren van Douwes Dekker als getuige in het groot Hindoe-proces te San Francisco. Het verhoor, waaraan Douwes Dekker werd onderworpen, of liever zijn ondervraging, want hij treedt in dit proces als getuige op, heeft waardevolle zaken aan het licht gebracht. Zoo bleek o.a., dat Douwes Dekker verklaard heeft te Singapore, dat hij onder geen beding zou willen getuigen, wanneer het waar was, wat men hem te Singapore zeide ,dat er leden van het Hindoe-comité te Berlijn onder de beschuldigden waren. Hij moet zich uitgelaten hebben, dat men hem naar Amerika zou kunnen overbrengen, maar dat niets hem zou kunnen dwingen te getuigen, wanneer hij dat niet wenschte te doen. De Engelsche autoriteiten waren van oordeel, dat zij de risico konden nemen en op den 19en September werd D.D. naar Amerika gezonden onder de hoede van een Britschen agent. Den 20en October kwam hij te Vancouver aan, waar hij eenige dagen in verzekerde bewaring vertoefde, daarna naar Seatle werd overgebracht, waar de Amerikaansche autoriteiten de verantwoordelijkheid overnamen van de Britsche officials. D. D. werd daarna naar San Francisco overgebracht, waar hij een betrekkelijk groote mate van vrijheid heeft kunnen genieten en waar hij slechts onder bewaking stond van een agent van den Amerikaanschen geheimen dienst, die er voor te zorgen had, dat de tegenpartij geen ruggespraak met hem kon houden, of dat het mogelijk zou kunnen zijn, dat die tegenpartij getuigen zou kunnen doen hooren, die ook maar een schijn van kans konden hebben te kunnen mededeelen, dat zij D. D. alleen hadden gesproken en dat hij zich tegen hen zou hebben uitgelaten, dat hetgeen hij als getuige heeft verklaard, van nul en geenerlei waarde was. Het Openbaar Ministerie begrijpt, dat de verdediging inziet, dat zij voor een verloren zaak staat en dat zij voor geen middelen zal terugdeinzen, wanneer daardoor slechts een schijn van kans zou kunnen verkregen worden, dat de bezwarende getuigenissen der gouvernementsgetuigen konden worden aangevochten. D. D.'s getuigenis moge bezwarend geweest zijn voor de Duitsche Regeering en voor de Duitsche beschuldigingen, zij was in de eerste plaats doodend voor hem zelf. Men kan zeggen, dat D. D. op dit proces te San Francisco zelfmoord gepleegd heeft als politicus en als partijleider. Hij heeft toegegeven, onder eede, dat hij comedie speelde, toen hij de opdracht van het Hindoecomité te Berlijn aanvaardde, dus van den generalen staf, om zich te zullen belasten met het verspreiden van opruiende lectuur in Britsch-Indië. Hij heeft toegegeven, dat zijn bedoeling slechts is geweest zijn eigen doel te trachten te bereiken; welk doel dit was, heeft hij echter voor zich zelf gehouden. Volgens zijne verklaring zou zijn bezoldiging zes duizend gulden per maand bedragen voor den tijd, dat hij op reis was naar Britsch-Indië en gedurende de maanden, welke hij daar zou vertoeven, waar hij dan belast zou worden te Bangkok, Siam met de leiding der journalistieke propaganda en met het verspreiden van oorlogsnieuws, dat uit Duitschen koker kwam. Het is den schrijver persoonlijk niet duidelijk geworden, hoe dat in zijn werk moest gaan. Hij gelooft niet, dat D. D. Hindostan kent, zoodat waarschijnlijk een of meer assistenten belast zouden moeten worden met het vertalen van hetgeen D. D. op dat gebied in het

Engelsch schrijven zou. Uit het verhoor bleek verder, dat D. D. van Zwitserland uit, waar hij in nauw contact is geweest met eenige leiders van de Britsch-Indische beweging, voornamelijk met haar Dijl, reizen heeft gemaakt naar Berlijn, waar hem werd voorgesteld om op te treden als agent van het Hindoe-Comité. D. D. liet zich over dat Hindoe-Comité niet bijzonder vleiend uit. Hij verzekerde, dat de daden van dat comité zoodanig waren gehuld in een geheimzinnig waas, dat hij meermalen op het punt heeft gestaan den brui te geven aan de geheele onderneming. Er werd echter afgesproken, dat D.D. de leiding op zich zou nemen in Zwitserland voor het verspreiden in dit land van revolutionnaire lectuur, welke daar voor rekening van het Hindoe-Comité werd gedrukt en dat hij verder er voor zou zorgen, dat pakketten van die lectuur zouden worden gezonden naar Holland, van waar zij zouden worden doorgestuurd naar Ned.-Indië, om vandaar te worden geëxpedieerd naar Britsch-Indië. Van die verspreiding, noch van de doorzending naar Holland of Indië is echter iets gekomen, behalve dat D. D. aan eenigen zijner vrienden in Nederland exemplaren heeft ter hand gesteld van de door William Jenning's Bryan geschreven brochure over de Britsche Regeering in Indië. werd er door hem geen lectuur verspreid.

## Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

### Het benutten van stroomen.

In bijna alle rapporten, die 't secretariaat-generaal van het Koloniaal landbouw congres te Parijs ontving, werd de wensch teruggevonden van de koloniale ontginners om een betere afvoer van de binnenlandsche producten naar de kust te krijgen. Voor den boschbouw, rijstbouw, olievruchtenbouw geldt dezelfde klacht over onvoldoende gelegenheid tot vervoer. 't Is een overbekende tekortkoming dat 't vervoer over zee gebrekkig is, maar hierin valt tijdens den oorlog niets te verbeteren. Voor de locale gemeenschap is echter wel verbetering aan te brengen, meent Ed. Buchère in la Dépêche Coloniale van 30 April. 't Spoorwegnet kan, al is er goed werk gedaan, slechts een uiterst klein gedeelte der Fransche kolonies bedienen. Uitbreiding stuit momenteel op onoverkomenlijke practische bezwaren, en dit zal na den oorlog nog zoo wel een tijd blijven daar 't moederland zelf 't materiaal dan ook moet aanvullen en uitbreiden.

Toch is 't een onafwijsbare eisch om de grondstoffen, die de koloniën beschikbaar kunnen stellen, en waarop Frankrijk tot een hoeveelheid van 10 milliard franken per jaar rekent, nu reeds een weg te bereiden naar de markten. De automobielen bewijzen reeds goede diensten, maar 't is een duur middel en afhankelijk van de aanwezigheid van goede en goed onderhouden wegen. De rivieren bieden een betere gelegenheid, Frankrijk heeft er niet genoeg aandacht aan gegeven. In Canada en de Staten van N. Amerika wedijvert de scheepvaartbeweging met 't spoorwegvervoer, al zijn de toestanden in menig opzicht verschillend, toch is daaruit, volgens den Schr., veel leering te trekken. Groote moeilijkheden waren daar ook te overwinnen, maar zij zijn dan ook overwonnen, zoodat b.v. een kanaal het schijnbaar onoplosbare vraagstuk heeft opgelost om de watervallen van de Niagara te omtrekken.

Daarna worden de werken der Engelschen in Egypte geroemd, die de bevaarbaarheid van de Nijl belangrijk hebben verbeterd. De katoen van 't geheele land wordt naar Alexandrië vervoerd, waar de balen gereed worden gemaakt voor de bestemming in Europa. In Britsch-Indië worden de irrigatiekanalen ook voor de scheepvaart benut.

Nederlandsch-Indië wordt door zijn kanalisatie en irrigatie ook ten voorbeeld gesteld; 't tropische klimaat geeft aan de te overwinnen bezwaren veel overeenstemmig met die welke Fr. in zijn tropengebied ondervindt.

Frankrijk is in dit opzicht achterlijk, ook in 't moederland. In de 18e en 't begin van de 19e eeuw kon Fr. op mooie waterwerken wijzen. Daarna heeft de spoorwegijver de waterwegen terzijde gesteld. In dit opzicht is alles te herzien en te verbeteren. 't Is niet te verwonderen, dat 't met de koloniën niet beter gesteld is. 't Kanaal door de Pangalanes in Madagascar, de vereeniging van de lagunes op de Westkust van Afrika, de verbetering van verschillende kanalen in Indochina, dit zijn alle werken op wier waarde niets wordt afgedongen, maar die op zich zelf staande uitingen in goede richting blijven. De inspanning moet 't karakter krijgen van een voorziening op groote schaal en in alle richtingen.

Van de stroomen is bovendien voordeel te trekken als bron voor beweegkracht. Zij wordt als zoodanig de witte steenkool genoemd, en kan inderdaad in 't gebrek van steenkolen voorzien. De rivier, die een te snelle, woeste stroom heeft voor de scheepvaart, kan de drijfkracht geven voor een electrische baan. De Belgen zijn er zoo op bedacht de watervallen van de Kongo, tusschen Léopoldville en de zee, te benutten voor hun spoorweg.

Zoo is van 't stroomend water voordeel te trekken voor de scheepvaart, de irrigatie en als drijfkracht, in 't bijzonder voor electrische beweging.

Ed. Buchère dringt vooral aan op 't aanleggen van kanalen of 't kanaliseeren van rivieren. Men vindt 't heel natuurlijk rechten te betalen voor de vaart door 't Suez- en Panamakanaal. Alle koloniale voortbrenggers zullen evenzoo gaarne een redelijk recht betalen voor de vaart op de kanalen of verbeterde rivieren. 't Is zuinigheid, die de wijsheid bedriegt, om voor dit doel geen geld over te hebben en dit te bewaren voor spoorwegen, die er in lange toch niet komen zullen.

### Oost-Afrika.

De Duitschers zetten, na uit hun gebied gedreven te zijn, den strijd voort in de Portugeesche kolonie. Ook daar wordt de actie tegen hen echter onverpoosd volgehouden. De Britsch-Portugeesche kolonnen ageeren straalgewijze naar de streek van de Loerio. Bij de krijgsverrichtingen op 22 Mei tusschen Nanoengo en Mahoea vielen eenige veldstukken en veel infanterie-uitrusting in handen van de Britten. Een Br. officier, 2 onderofficieren en een 30-tal Portugeesche inlandsche gevangenen werden bevrijd.

Interessant is dat koning Moesinga, van 't voormalige Duitsche gebied, dat nu door de Belgen bezet wordt gehouden, door bemiddeling van generaal Malfeyt aan koning Albert een verjaardagstelegram gezonden heeft. 't Eerste staatsstuk tusschen deze souvereinen gewisseld was van den volgenden inhoud: Heden is het de geboortedag van den Boela Matari. Ik wil denken over Boela Matari en tot hem spreken. Heden, evenals gisteren en morgen kan hij tot mij komen en bij mij leven. Ik dank hem uit naam van mijn geheele land en van ganscher harte voor de goedheid der Belgen, die zich overal bevinden. Mijn kinderen hebben hooren spreken over de vlag van Boela Matari en zijn begonnen deze te beminnen. Zij leeren de taal en de gewoonten, naar hun aard en denkwijze.

De sultan van Roanda. Yoko Moesinga.

Koning Albert heeft natuurlijk geantwoord. Hij dankt Moesinga voor zijn gevoelens van trouw en aanhankelijkheid aan de zaak der Belgen, waarvoor hij zeer gevoelig is. De koning wenscht slechts het welzijn van Moesinga en van zijn land en hij heeft daarom zijn soldaten en zijn ambtenaren gelast om hen als vrienden te behandelen. Moesinga kan steeds op de bescherming van den koning en van België rekenen.

### Belgische koloniale commissie.

De heer J. Renkin heeft in den Haag een Belgische commissie voor koloniale studiën voor Nederland opgericht. Voorzitter is prins Albert de Ligne, ondervoorzitter L. du Castillon, secretaris-generaal Fr. Janssen. Die commissie zal gewestelijke comité's oprichten, wier taak 't is de aangelegenheden betreffende de Belgische kolonie in ons land bekend te maken. 't Eerste dezer comité is reeds in Den Haag geïnstalleerd. De Belg. gezant, baron A. Fallon, zat als eere-voorzitter de vergadering voor . De heer Dionel Wiener zette de taak van 't gewestelijk comité uiteen, dit zal vier afdeelingen hebben, voor economische zaken, voor studie, voor onderwijs en voor propaganda.

### Vertegenwoordiging van Indië in 't oorlogskabinet.

Den 17en Mei verklaarde Lloyd George in 't Lagerhuis dat Indië in de toekomstige zitting van 't Rijksoorlogskabinet zal worden vertegenwoordigd door de „Secretary of state for India" en een vertegenwoordiger van 't Indische volk aan te wijzen door de Indische regeering. De onderkoning heeft hiertoe reeds een keuze gedaan en Sir Satendra Prasanna Sinha heeft de benoeming aangenomen. Bovendien is een der regeerende vorsten, namelijk de Maharajah van Patiala, uitgenoodigd de inlandsche staten te vertegenwoordigen.

## OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

### Levensbeschrijving van J. H. de Bussy.

In den 64en jaargang van Sijthoff's adresboek voor den Nederlandschen Boekhandel en aanverwante vakken (benevens aanwijzing der in Nederland uitkomende dag-, week- en maandbladen en tijdschriften) eene levensbeschrijving van den heer J. H. de Bussy (met portret), door F. W. Craandijk.

Zooals men weet, heeft de heer de Bussy (overleden te Amsterdam in Jan. l.l.) zich een grooten naam verworven door zijne Indische uitgaven en zal hij op dit gebied steeds in één adem worden genoemd met de firma's M. Nijhoff te 's-Gravenhage en E. J. Brill te Leiden. Zeer terecht schrijft de heer Craandijk dan ook:

Indië...... dat was het terrein, waarop hij zijn aandacht steeds en met voorliefde gevestigd hield. De Indische productenhandel en de verschillende cultures waren het rijke en uitgebreide veld, waarop hij het liefst de stof vergaarde voor de publicatiën, die allengs eene reeks fondsartikelen vormden, die op het gebied van onze tropische cultures en overzeeschen handel in aantal nog niet was geëvenaard, in belangrijkheid allerminst overtroffen.

Dit alles ging niet zonder bezwaren en tegenspoed. Toen de Bussy zijn „Handboek voor Cultuur en Handelsondernemingen in Nederlandsch-Indië" op touw zette, werd hem gevraagd of hij meende, dat men mal was om hem productiecijfers en andere geheimen te verstrekken ter publicatie in een boek, dat voor 't groote publiek bestemd was!

Maar...... die geheimzinnigheid verdween alras en lang duurde het niet, of van alle zijden ondervond hij medewerking en stroomden de gegevens toe.

Nevens het weekblad voor den handel en den kolonialen landbouw (De Indische Mercuur) werd het staat- en letterkundig maandblad De Indische Gids door hem uitgegeven en gedrukt. Naast bovenvermeld „Handboek" zag de „Indische Cultuur Almanak" het licht en vond allerwege ingang. Een uitgaaf van bijzonder gewicht, wel van veel hoofdbrekens, doch van onberekenbaar nut voor de handelswereld, was de Mercuur-Code, die het telegrafisch verkeer tusschen Nederland en de koloniën voor het eerst een zóó practischen tele-

gramsleutel verschafte, dat hij weldra op honderden kantoren in gebruik werd gesteld en reeds een derden druk beleefde. Naast deze publicaties moge hier nog worden genoemd het standaardwerk van den inspeceur der Indische cultures, Dr. K. W. van Gorkom, den man, wiens even algemeene als grondige kennis der verschillende producten van onzen Archipel een boek van zóó hooge waarde voor den handelaar en den planter in 't licht deed zien, dat het nu nog verwondering baart, hoe één persoon een zoo degelijk en veelomvattend werk heeft kunnen samenstellen.

De Bussy heeft een scherpen blik gehad om dergelijke ervaren en talentvolle mannen te kiezen en den takt dezen aan zich te binden.

### Van een uitstervend volk op Ned. Nieuw-Guinea.

Door de missionarissen op Nieuw-Guinea wordt in den laatsten tijd met aandrang gewezen op een bij de Kaja-Kaja's voortwoekerend kwaad, waardoor deze volksstam met totalen ondergang wordt bedreigd, zoo niet intijds ingegrepen wordt. Door het stichten van modelkampongs trachten de R. K. Zendelingen met prijzenswaardigen ijver nog te redden wat te redden valt, maar dat bedoeld kwaad reeds te groote afmetingen heeft aangenomen, staat te vreezen. In een brochuretje van Dr. H. A. Pareau [1]) (onlangs overleden), die met eigen oogen de ellende heeft aanschouwd, zegt deze schrijver ongeveer het volgende:

Na de vestiging van het bestuur in deze gewesten, verspreidde zich langs de kust een stroom van vreemdelingen, paradijsvogeljagers en andere gelukzoekers. Onder deze lui trof men allerlei minderwaardige elementen, wier zedelijkheidsgevoel soms nog beneden dat dezer wilden stond. Door hen werden hier venerische ziekten ingebracht. Door de zedelooze instellingen dezer wilden (de kaja-kaja's maken zich schuldig aan het huldigen van het jus primae noctis) in de hand gewerkt, greep deze ziekte met onrustbare snelheid om zich heen. Men kon haren verderfelijken gang van kampong tot kampong volgen. Thans is de geheele kust besmet en zelfs gedeeltelijk het binnenland en men kan gerust aannemen dat minstens de helft der bevolking is aangetast. Het gevolg is een onrustbarend hoog sterftecijfer tegen zeer weinige geboorten. Zoo is gebleken uit een met volkomen nauwgezetheid bijgehouden statistiek door de pastoors van Obaka dat er in de twee kampongs Mewi en Obaka te zamen in v ij f jaar op 110 sterfgevallen slechts 18 geboorten voorkwamen. Bovendien kwamen in dat tijdvak en in die kampongs nog 5 dood geboren kinderen voor.

Tot zoover Dr. Pareau, op wiens brochure we nogmaals de aandacht vestigen na de lezing van het droevig verhaal, van Pastoor P. Vertenten in de Java-Post van 1 Febr. j. l., hetwelk we onverkort hieronder laten volgen:

,,In Mewi even buiten het dorp is een schamel hutje gebouwd van bamboe en atap. Daarin woont een monster met name Oond-a-oond.

Een smerige lap bedekt zijne schamelheid. Mager zijn de beenen, dik de knieën, de borst is ingevallen, de buik puilt uit. Hier en daar geel-etterende wonden met rooden rand. Dat is zijn lijf.

Het hoofd is nog afschuwelijker: 't is omwonden met een oud stuk deken, dat eens rood was, nu stijf van vuil en etter; wenkbrauwen heeft hij niet meer, de oogleden zijn verschrompeld en verminkt, de neus is weggerot en door de groote holte ziet men in den viezen mond al wat hij eet of pruimt, want...... hij pruimt nog. De bovenlip is opgetrokken, op 't voorhoofd staan etterende puisten.

Hij brabbelt een onverstaanbaar bargoensch uit zijne rotte keel; maar ik versta hem toch; hij vraagt steeds hetzelfde: watten om zijne wonden te wasschen. Meer verlangt hij niet; ik kan gaan. Zóó leeft hij daar in zand en stof en vuil en stank verlaten door ieder. Als men hem nadert, houdt hij uit schaamte de hand voor het gezicht.

't Is geen melaatschheid, geen pest of lupus maar eene venerische ziekte die hem zóó heeft vervormd.

Oond-a-oond, gij waart vroeger een prachtkerel, forsch, gespierd, lenig in uw gang, uw mannelijk gezicht met dien forschen neus, die groote heldere oogen en vollen zwarten kroesbaard maakten u tot den schoonsten man van Mewi en gij gingt er groot op. Waarom hebt ge niet geluisterd naar onze vriendenraad, en waarom wildet gij, toen ge aangetast waart, niet door ons geholpen zijn?

Hij kon zich zelf wel helpen! Zelf was hij tooverspreuken rijk, die genezende kracht hebben op wonden, en vrienden (hij had er vele) zouden er over blazen, er gekauwde gember of kalmoes op spuwen, al prevelend hun ,,gamo—meeën'', tooverformules. Stukjes hout en ijzer en touw met gestold bloed eraan, werden z.g.n. uit Oond-a-oond's lijf gegoocheld, die (daar was men zeker van) er door een vijand-toovenaar waren ingeschoten en oorzaak waren dier wonden.

Oond-a-oond zelfs kauwde kruiden en bladen, bekend om hunne geneeskracht. Kolido zijne oude moeder, probeerde alle middelen, die één voor één weer opdoken in haar oude kajabrein, wanneer ze nadacht over vroegere tijden en naging wat anderen heil had gebracht.

Vijf jaar lang werkte Oond-a-Oond dagelijks aan zijne wonden, hij kón er niet afblijven, hij krabde de roofjes weg, 't moest genezen, gauw; maar niets hielp, integendeel, met zijne ongewasschen handen bracht hij de smetstof over op neus en keel en oogleden.

Sindsdien aanschouwt hij van 's morgens tot 's avonds in een klein spiegeltje de verwoesting van zijn gelaat.

Dikwijls zag ik hem meewarig het hoofd schudden, terwijl hij 't spiegeltje weer in zijn mandje borg: vroeger was hij zóó'n kerel geweest, en nu?

Ware hij vroeger gestorven, van verre zouden kennissen en vrienden gekomen zijn om te weeklagen bij zijn lijk, om den weemoedsvollen doodenzang te zingen, en er zou een rouwmaal geweest zijn als een feest!

Nu zal Oond-a-oond, wanneer hij binnenkort sterft, tevreden moeten zijn met het allerminste, waarmee men den geest van een overledene afschepen kan: eene begrafenis zonder veel complimenten en een ,,papissamoe'', een héél klein rouwmaal.

Zijne eigen familie schaamt zich over hem! Ongelukkige Oond-a-oond!''

We voegen aan het bovenstaande slechts toe de woorden van Dr. Pareau op blz. 13 van zijn aangehaalde brochure:

,,Indien niet onverwijld doeltreffende maatregelen genomen worden, is de bevolking van Zuid-Nieuw Guinea ten doode opgeschreven en zal dit vonnis binnen zeer weinige jaren voltrokken zijn.''

[1]) Van Banda naar Merauke. Reisindrukken en een Noodkreet.

### De Banier.

In het Nr. van 22 Febr. van dit weekblad het zesde vervolg van ,,Een en ander over Bali'', door v. D. — Verder een artikel: De aanvang van de opiumellende in deze gewesten (wordt vervolgd) door M. T. — Ten slotte o.m. een opstel van den hulpprediker J. Hessing over drankmisbruik en prostitutie te Timor-Koepang hetwelk een scherpe critiek inhoudt op de beweringen van ,,een officier, gewezen gezaghebber van Alor, vijand van Christendom en zending'', die in een Ind. courant heeft geschreven dat Koepang een plaats is ,,waar dronkenschap en prostitutie hoogtij vieren, als wellicht nergens in ons schoon Insulinde''.

### Govert Cnoll.

Aan deze persoonlijkheid, in de jaren 1705—1709 Commandeur en Oppergezaghebber ter Oostkust van Java, wijdt de heer A. K. A. Gijsberti Hogenpijl eene beschouwing (welke nog vervolgd zal worden) in de jongste afl. van het Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde. Schrijver heeft in hoofdzaak zijn gegevens ontleend aan nog niet gepubliceerde bronnen in het Rijksarchief te 's-Gravenhage berustend. Zijn oordeel over Cnoll, die als dienaar der Oost-Indische Compagnie in de laagste tot de hoogste rangen een niet onbelangrijke rol heeft gespeeld (met name is zijn invloed op den gang van zaken gedurende den 2en Javaanschen Successie-oorlog zeer groot geweest), is lang niet zoo ongunstig als dat van andere geschiedschrijvers (De Jong e.a.)

### Nederlandsche Zendingsbode.

In No. 11 van den 29en jaarg. schrijft J. P. van Bruggen een artikel over totemisme (waaronder men in het algemeen verstaat de gewoonte van sommige natuurvolken om hun stam, clan of familie te benoemen naar een bepaalde dier- of plantsoort. Dier of plant, soms ook wel een levenloos voorwerp, wordt dan den stamnaam en het stamteeken, totem). — Ook vervolgt Mr. J. W. Flieringa in dit Nr. zijn reisherinneringen uit Nederlandsch Oost-Indië.

### Het uitbreidingsplan der Gemeente Semarang.

Nadat de ir. A. Plate een voordracht heeft gehouden (verschenen in de Ingenieur van 20 April j.l.) over een algemeen uitbreidings- en verbeteringsplan voor de gemeente Semarang, verschenen in hetzelfde blad bedenkingen tegen dit plan, resp. van de irs. H. Maclaine Pont en W. Elenbaas. Deze bedenkingen nu tracht de eerstgenoemde nu weer te ontzenuwen in het jongste Nr. van de Ingenieur.

### De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 22: Tweede Indische week te Utrecht. De hygiënist in Nederlandsch-Indië. Voordracht van Dr. G. Grijns, gehouden op 2 Mei 1918 te Utrecht. — Uit het boschbouwkundig tijdschrift ,,Tectona'', door A. te Wechel. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Industrieëele mededeelingen. — Financieële berichten en verslagen. Enz.

### Het Nederlandsche Zeewezen.

Over ,,Eene scheepshuishouding bij de O.-I. Comp.'' schrijft de heer S. Kalff in het jongste Nr. van ,,Het Nederlandsche Zeewezen'' een artikel waarvan het vervolg in een volgend Nr. zal verschijnen.

Dezelfde auteur geeft nog in Nr. 21 van ,,Eigen Haard'' bijzonderheden over de Bataviasche Schouwburg, in 1817 aldaar door een Indische rederijkerskamer opgericht.

### Archief Rubbercultuur in Ned.-Indië.

No. 6 van den 1en jaarg. van dit nieuwe periodiek bestaat uit een zeer uitvoerige bibliographie over de cultuur en bereiding van rubber, omvattende de periode 1910—1916; samensteller is Dr. A. A. L. Rutgers.

No. 1 van den 2en jaarg. (Jan. 1918) bevat o.m.: Het materiaal der crêpewalsen, door F. C. van Heurn. — Het vochtgehalte en het drogen van ruwe rubber, door F. C. van Heurn. — Iets over het vochtgehalte van ondernemingsrubber op Java, door Dr. O. de Vries.

### Locale Belangen.

In 1919 zal de aan de N.-I. Gas-Mij. verleende concessie ten einde loopen. Naar aanleiding hiervan zijn in verschillende gemeentebesturen stemmen opgegaan

om in dat jaar tot overname van bedrijf over te gaan; wat het onderwerp eener bespreking vormt voor den heer J. J. Rückert in het 1 Febr. 1918-Nr. van „Locale Belangen". — In hetzelfde orgaan blijkt (uit eene aankondiging) dat het Decentralisatie-Verslag over 1916—1917 is verschenen.

**Publicaties Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat.**

Als bijlagen van afl. III van den 10en jaarg. dezer publicatie een bijdrage van G. J. Zuyderhoff: De mechanische coagulatie van Hevealatex; en van Th. B. A. Fraubel: Koffiefermentatie.

Afl. IV is grootendeels gewijd aan besprekingen betreffende de instelling van kamers van landbouw in Ned.-Indië.

**Helopeltisbestrijding.**

Mededeeling No. 29 van het Proefstation Midden-Java bevat een beknopt verslag der Helopeltis-bijeenkomst (28 Juli 1916) door P. van der Goot en Dr. W. Roepke.

**Indië. Geïllustreerd Weekblad.**

Inhoud van afl. 9: De Mataramsche vorsten (vervolg), door N. — De padvinders in Ned.-Indië, door C. L. (wordt vervolgd). — Sonnetten, door L. Thijs. — Bataviasche journaalposten, door S. Kalff (vervolg). — Postenleven door F. J. van der Lijke-Prins.

**Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.**

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

## Mededeelingen.

**Van de Afdeeling 's-Gravenhage:**

Kennisgave dat het Kantoor en de Leeszaal der Afd. in de Laan van Meerdervoort 187 van *29 Mei tot en met 18 Juni a.s. GESLOTEN* zullen zijn.

Voor inlichtingen wende men zich gedurende dien tijd schriftelijk tot den Secretaris, Ieplaan 1.

**Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:**

*Geldelijke Verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1917.*

**Exploitatierekening.**

Debet.

| | | |
|---|---|---|
| 1917. | | |
| 1 Jan. Aan Ondersteuningsfonds. Jaarlijksche bijdrage | | f 100.— |
| 1 Jan. Studiefonds. Jaarlijksche bijdrage | | ,, 100.— |
| 31 Dec. Effecten, Koersverlies | | ,, 217.50 |
| Meubilair, 20 pCt. afschrijving | | ,, 64.25 |
| Onkosten. | | |
| Salarissen | f 1028.— | |
| Huishuur | ,, 550.36 | |
| Kantoorbehoeften | ,, 163.62$^5$ | |
| Schrijfloon | ,, 41.54 | |
| Porti | ,, 73.11 | |
| Reiskosten | ,, 160.58 | |
| Receptiekosten | ,, 23.30 | |
| Gas | ,, 20.60$^5$ | |
| Telefoon | ,, 188.23 | |
| Waterleiding | ,, 27.72$^5$ | |
| Brandstoffen | ,, 57.67$^5$ | |
| Diversen | ,, 221.03$^5$ | |
| | | ,, 2555.78$^5$ |
| Boekwerken | | ,, 65.15 |
| Koloniaal Weekblad | | ,, 14543.48 |
| Lidmaatschappen | | ,, 13.55 |
| Propaganda | | ,, 848.89 |
| Abonnementen | | ,, 80.03 |
| Inlichtingendienst | | ,, 1405.17$^5$ |
| West-Indische commissie | | ,, 52.35 |
| Voordeelig saldo | | ,, 674.49 |
| | | f 20720.65 |

Credit.

| | |
|---|---|
| 1917. | |
| 6 Sept. Per Regeerings-subsidie | f 3000.— |
| 31 Dec. Contributies | ,, 3649.88 |
| 31 Dec. Koloniaal Weekblad | ,, 13900.03 |
| 31 Dec. Interest | ,, 170.74 |
| | f 20720.65 |

's-Gravenhage, 31 December 1917.
S. E. & O.

GROOSS,
wd. Penningmeester.

**Balans op 31 December 1917.**

Debet.

| | | |
|---|---|---|
| Kas, Saldo | | f 1195.12$^5$ |
| Effecten. | | |
| f 3600.— 3 % N.W.S. à 69$^{13}/_{16}$ = | f 2513.25 | |
| 4 m. Rente à 3 % = | ,, 36.— | |
| f 800.— 2½ % N.W.S. à 59$^1/_8$ = | ,, 473.— | |
| 6 m. Rente à 2½ % = | ,, 10.— | |
| 229 Aandeelen N.V. „Boeatan", nominaal f 11450.— P.M. | | f 3032.25 |
| Rijkspostspaarbank. | | |
| Saldo op boekje No. 77954 | f 71.66. | |
| Saldo op boekje No. 77967 | ,, 77.02 | |
| | | f 148.68 |
| Leden en Afdeelingen. | | |
| Achterstallige contributie 1916 | f 1160.— | |
| Achterstallige contributie 1917 | f 1811.20 | |
| | | f 2971.20 |
| Nederl.-Ind. Handelsbank, Saldo deposito | | f 602.— |
| Meubilair, Inventaris | | ,, 257.— |
| Debiteuren, Saldo | | ,, 109.20 |
| Nederlandsche Bank, Bijkantoor Rotterdam, Saldo | | ,, 63.79 |
| | | f 8379.24$^5$ |

Credit.

| | |
|---|---|
| Geldleening, Saldo | f 625.— |
| Ondersteuningsfonds, Saldo | ,, 261.09$^5$ |
| Studiefonds, Saldo | ,, 451.86 |
| Kapitaal | ,, 7041.29 |
| | f 8379.24$^5$ |

's-Gravenhage, 31 December 1917
S. E. & O.

GROOSS
wd. penningmeester.

**Rekening van het Fonds van Bijstand, Opvoeding en Leiding van in Nederland studeerende Jongelieden over het jaar 1917.**

| Debet. | | Credit. | |
|---|---|---|---|
| 1917. | | 1917. | |
| 19 Juli. Aan | | 1 Jan. Per | |
| 200 reglementen | f 9.25 | Overgenomen van de rekening kapitaal | f 423.61 |
| 31 Dec. Boekwerken | ,, 2.50 | 1 Jan. Jaarlijksche bijdrage van de Vereeniging | ,, 100.— |
| 31 Dec. Kantoorbehoeften | ,, 10.— | | |
| 31 Dec. Schrijfloon | ,, 25.— | | |
| 31 Dec. Porti | ,, 15.— | | |
| 31 Dec. Receptiekosten | ,, 10.— | | |
| 31 Dec. Saldo | ,, 451.86 | | |
| | f 523.61 | | f 523.61 |

's-Gravenhage, 31 December 1917.
S. E. & O.

GROOSS.
wd. penningmeester.

**Rekening van het Fonds tot Ondersteuning van Personen, Commissies en Instellingen over het jaar 1917.**

| Debet. | | Credit. | |
|---|---|---|---|
| 1917. | | 1917. | |
| 31 Dec. Aan | | 1 Jan. Per. | |
| Saldo | f 261.09[5] | Overgenomen van de rekening kapitaal | f 161.09[5] |
| | | 1 Jan. Jaarlijksche bijdrage van de Vereeniging | ,, 100.— |
| | f 261.09[5] | | f 261.09[5] |

's-Gravenhage, 31 December 1917.
S. E. & O.

GROOSS.
wd. Penningmeester.

**Begrooting 1918.**

| Ontvangsten: | | |
|---|---|---|
| Regeeringssubsidie | | f 3000.— |
| Contributies | | ,, 4000.— |
| Koloniaal Weekblad. | | |
| Advertentie-contracten | f 16000.— | |
| Losse advertenties | ,, 520.— | |
| Abonnementen | ,, 60.— | |
| | | f 16580.— |
| Interest | | ,,,, 150.— |
| Inlichtingendienst | | ,, 250.— |
| Huishuur | | ,, 400.— |
| | | f 24380.— |

| Uitgaven: | | |
|---|---|---|
| Inlichtingendienst | | f 2000.— |
| Ondersteuningsfonds | | ,, 100.— |
| Studie-Commissie | | ,, 50.— |
| West-Indische Commissie | | ,, 40.— |
| Leestafel | | ,, 160.— |
| Lidmaatschappen | | ,, 130.— |
| Propaganda | | ,, 500.— |
| Onkosten, | | |
| Salarissen | f 1106.— | |
| Huishuur | ,, 750.— | |
| Kantoorbehoeften | ,, 100.— | |
| Porti | ,, 75.— | |
| Reiskosten | ,, 150.— | |
| Receptiekosten | ,, 25.— | |
| Gas- en Waterleiding | ,, 50.— | |
| Telefoon | ,, 175.— | |
| Brandstoffen | ,, 55.— | |
| Diversen | ,, 114.— | |
| | | ,, 2600.— |
| Koloniaal Weekblad. | | |
| Uitgever | f 11000.— | |
| Provisie | ,, 5440.— | |
| Honoraria | ,, 1850.— | |
| Diversen | ,, 110.— | |
| | | f 18400.— |
| Onvoorziene uitgaven | | ,, 400.— |
| | | f 24380.— |

's-Gravenhage, 31 December 1917.
S. E. & O.

GROOSS.
wd. Penningmeester.

## Ingezonden.

### Eenzijdige Voorlichting.

Hooggeachte Redactie.

De Haagsche correspondent van de Londensche ,,Times'' schreef in zijn blad van 10 Mei j.l. een artikel getiteld ,,German agents in the East stirring up Dutch Mahomedans'', waarin hij een relaas gaf van eene lezing voor de Utrechtsche studenten, op 3 Mei door mij gehouden.

Aangezien dat relaas door zijn onvolledigheid en eenzijdigheid (alleen de Duitsche intriges, en dan nog niet eens volledig, werden vermeld...... terwijl over de door mij gegeven veel grootere reeks der Japansche intriges en over de rest — vier vijfde gedeelte — van de lezing gezwegen wordt) aanleiding zal kunnen geven tot verkeerde conclusies, roep ik beleefd de gastvrijheid van Uwe kolommen in, om een en ander recht te zetten. En aangezien de groote waarschijnlijkheid bestaat, dat deze berichten langs telegrafischen weg zijn overgebracht naar Azië (Singapore-pers b.v.), waardoor ze ook hun weg zullen vinden in de Indische pers, zou ik tevens die Indische pers willen verzoeken, mijne rectificatie te willen overnemen.

Ik heb de navolgende bezwaren tegen de door de ,,Times'' gegeven voorstelling van zaken:

Ik heb de Duitsche militairen in het Indische leger in geen enkel opzicht beschuldigd van hun plicht tot nu toe niet loyaal te hebben vervuld. Ik heb alleen betoogd, dat — bij een conflict in Indië, waarbij Duitsche belangen worden geschaad — eene speculatie op de verloochening hunner nationaliteit ongeoorloofd is. Voorts vertelde ik niet, dat in 1916 ongeveer 50 pCt. van de Mohammedaansche soldaten deserteerden, maar gaf ik de cijfers uit het Koloniaal verslag, dat in 1916 waren aangenomen als recruut 2375 Mohammedaansche militairen en dat er 829 deserteerden.

Deze deserties schreef ik in de éérste plaats toe aan ontevredenheid over de tenachterstelling bij de Christen-soldaten, terwijl ik mijn vermoeden uitsprak, dat Duitsche agenten (niet-militairen) in dezen bodem van ontevredenheid wroeten.

Bij het vermelden van pro-Duitsch-Turksche uitlatingen van de ,,Oetoesan Hindia'', het hoofdorgaan van de Sarekat Islam, verzuimt de correspondent daarbij te accentueeren, dat ik nadrukkelijk eenige kwade trouw bij de Inlandschse leiders uitsloot, doch alleen mijn vrees uitsprak, dat de leiding over de van alle kanten opgehitste, minder ontwikkelde en ten rechte ontevreden massa's hun zal ontvallen. Ditzelfde verzuim pleegde de correspondent bij de vermelding van de agitatie Sneevliet te Semarang. Sneevliet acht ik te goeder trouw revolutionair-socialist.

Als Duitsche agenten noemt de correspondent de gepensionneerde officieren Keil en Von und zu Egloffstein, broeder van den Kamerheer van den Duitschen Keizer. Deze laatste naam is door mij uitsluitend genoemd om aan te toonen, dat er niet alleen ,,onbeteekenende'' Duitsche militairen in het leger dienen. Op geen enkele wijze is door mij iets op den heer Egloffstein aangemerkt. Wel heb ik Keil genoemd als een van de heeren, die met een fez op het hoofd in de Preanger-kampongs rondscharrelt en tevens heb ik genoemd een zekeren heer Auer, militair instructeur van China, die kort vóór den oorlog naar Indië uitweek, terwijl de heer Hellferich door mij werd genoemd, als bekend uit het proces van San Francisco, waaruit bleek, dat deze invloedrijke Duitscher agitaties in Britsch-Indië van uit Batavia leidde.

Voor wat betreft het opkoopen door dezen politieken agent van het ,,Bataviaasch Handelsblad'', toonde ik niet aan, dat kort daarop in het Bataviaasch Handelsblad pro-Duitsche artikelen verschenen, maar betoogde ik, dat kort daarop in dat blad, middels hoofdartikelen, werd gepropageerd voor een verbond tusschen Nederland, Duitschland en Japan.

Welk verbond ik om verschillende redenen ontraad, zooals bekend uit mijne lezing, op 23 Mei te Delft gehouden, en waarvan een verslag werd opgenomen in de groote bladen van 24 Mei j.l.

Dat aldus van eene politieke voordracht slechts een tiende gedeelte wordt vermeld en dan uitsluitend een reeks Duitsche intriges, moet beslist een verkeerden indruk vestigen.

Ik dank de redactie dan ook ten zeerste voor de gelegenheid, mij geschonken, deze zaken even recht te kunnen zetten, waardoor ik tevens waarborgen heb, dat ook in Ned.-Indië te goeder tijd deze rectificatie zal bekend worden.

Hoogachtend,

H. J. VERMEER,
oud-kapitein O.I.L.

Den Haag, 2 Juni '18.

# Vereeniging OOST en WEST.

## Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

| | |
|---|---|
| Muziek- en Zanglessen. | Lessen in Machineschrijven en Stenografie. |
| Teeken- en Schilderlessen. | Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding. |
| Lessen in moderne talen. | Dame als Lectrice of Dame van gezelschap. |
| Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen. | Kinderjuffrouw in Indië. |
| Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium. | Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen. |
| Handwerklessen. | Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen. |
| Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk. | |

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

**OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.**

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts. Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

*a.* **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*b.* Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

*a.* Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

*b.* Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*